

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL NICHOLAS EMILIOU
prezentate la 12 ianuarie 2023¹

Cauza C-638/22 PPU

T.C.,

**Rzecznik Praw Dziecka,
Prokurator Generalny**

cu participarea

M.C.,

Prokurator Prokuratury Okręgowej we Wrocławiu

[cerere de decizie preliminară formulată de Sąd Apelacyjny w Warszawie (Curtea de Apel din Varșovia, Polonia)]

„Trimitere preliminară – Cooperare judiciară în materie civilă – Materia matrimonială și materia răspunderii părintești – Răpirea internațională de copii – Convenția de la Haga din 1980 – Articolele 11-13 – Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 – Articolul 11 – Imperativul de celeritate a procedurii de înapoiere – Suspendarea executării unei hotărâri definitive de înapoiere, de plin drept, la cererea unei entități publice abilitate, pentru a permite acestei entități să formuleze recurs și examinarea sa de către instanța competentă – Incompatibilitate cu dreptul Uniunii”

I. Introducere

1. Cauzele privind răpirile de copii fac parte în mod incontestabil dintre cele mai sensibile pe care o instanță poate fi chemată să le soluționeze. Astfel, ele se înscriu într-un context emoțional și juridic deosebit de încărcat, în care se amestecă resentimentul reciproc al părinților, sentimentele pe care le au față de copilul/copiii lor și drepturile fundamentale ale fiecăruia dintre aceștia, axate pe interesul superior al acestuia/acestora din urmă.

2. Procedura stabilită în această privință de Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, încheiată la Haga la 25 octombrie 1980 (denumită în continuare „Convenția de la Haga din 1980”) și completată, în cadrul Uniunii, de anumite dispoziții ale Regulamentului (CE) nr. 2201/2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor

¹ Limba originală: franceza.

judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești² (denumit în continuare „Regulamentul Bruxelles IIA”), care urmărește să asigure înapoierea imediată a copilului în statul în care are reședința obișnuită, face deja obiectul unei jurisprudențe bogate a Curții și a Curții Europene a Drepturilor Omului (denumită în continuare „Curtea EDO”). În aceste condiții, punerea sa în aplicare rămâne controversată, cel puțin în anumite state.

3. Prin prezenta cerere de decizie preliminară, formulată de Sąd Apelacyjny w Warszawie (Curtea de Apel din Varșovia, Polonia), se solicită Curții să analizeze obligația care decurge din aceste instrumente, pentru statele membre ale Uniunii, de a prevedea proceduri rapide pentru soluționarea cererilor de înapoiere. Mai precis, această instanță urmărește să afle dacă, în conformitate cu instrumentele menționate, un stat membru poate prevedea în materie, pe lângă două grade de jurisdicție ordinare, posibilitatea unui recurs, care implică, la simpla cerere nemotivată a uneia dintre entitățile publice abilitate să formuleze un astfel de recurs, suspendarea executării unei hotărâri definitive de înapoiere. În prezentele concluzii, vom explica de ce acest lucru nu este posibil.

II. Cadrul juridic

A. Convenția de la Haga din 1980

4. Potrivit articolului 1 litera a) din Convenția de la Haga din 1980, aceasta are drept obiect printre altele pe cel „de a asigura înapoierea imediată a copiilor deplasați sau reținuți ilicit în orice stat contractant”.

5. Articolul 2 din această convenție prevede că statele contractante la această convenție „iau toate măsurile corespunzătoare spre a asigura, în limitele teritoriului lor, realizarea obiectivelor convenției. În acest scop, ele urmează să recurgă la procedurile lor de urgență”.

6. Articolul 11 din convenția menționată prevede:

„Autoritățile judiciare sau administrative ale oricărui stat contractant urmează să procedeze de urgență în vederea înapoierii copilului.

Când autoritatea judiciară sau administrativă sesizată nu a statuat, într-un termen de 6 săptămâni din momentul sesizării sale, reclamantul sau autoritatea centrală a statului solicitat, din proprie inițiativă sau la cererea autorității centrale a statului solicitant, poate cere o declarație asupra motivelor acestei întârzieri. [...]”

7. Potrivit articolului 12 din aceeași convenție:

„Când un copil a fost deplasat sau reținut ilicit în înțelesul articolului 3 și o perioadă de mai puțin de un an s-a scurs cu începere de la deplasare sau neînapoiere în momentul introducerii cererii înaintea autorității judiciare sau administrative a statului contractant unde se află copilul, autoritatea sesizată dispune înapoierea sa imediată.

² Regulamentul Consiliului din 27 noiembrie 2003 de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000 (JO 2003, L 338, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 183). Acest regulament a fost înlocuit de Regulamentul (UE) 2019/1111 al Consiliului din 25 iunie 2019 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești și privind răpirea internațională de copii (JO 2019, L 178, p. 1, denumit în continuare „Regulamentul Bruxelles IIB”). Cu toate acestea, Regulamentul Bruxelles IIA este aplicabil *ratione temporis* în cauza principală (a se vedea punctul 50 din prezentele concluzii).

[...]

8. Articolul 13 din Convenția de la Haga din 1980 prevede:

„Prin excepție de la dispozițiile articolului precedent, autoritatea judiciară sau administrativă a statului solicitat nu este ținută să dispună înapoierea copilului, dacă persoana, instituția sau organismul care se împotrivesc înapoierii sale stabilește:

[...]

b) că există un risc grav ca înapoierea copilului să-l expună unui pericol fizic sau psihic sau ca în orice alt chip să-l situeze într-o situație intolerabilă.

[...]

B. Regulamentul Bruxelles IIa

9. Articolul 11 din Regulamentul Bruxelles IIa, intitulat „Înapoierea copilului”, prevede:

„(1) În cazul în care o persoană [...] căreia i s-a încredințat copilul solicită autorităților competente dintr-un stat membru să pronunțe o hotărâre judecătorească pe baza [Convenției de la Haga din 1980] în vederea obținerii înapoierii copilului care a fost deplasat sau reținut ilicit într-un alt stat membru decât statul membru în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înainte de deplasarea sau de reținerea sa ilicită, se aplică alineatele (2)-(8).

[...]

(3) O instanță sesizată cu o cerere de înapoiere a unui copil prevăzută la alineatul (1) acționează cu celeritate în cadrul procedurii privind cererea, utilizând procedurile urgente prevăzute de dreptul intern.

Fără a aduce atingere primului paragraf, instanța judecătorească pronunță hotărârea, cu excepția cazului în care aceasta se dovedește imposibilă din cauza unor împrejurări excepționale, în cel mult șase săptămâni de la sesizarea sa.

[...]

C. Dreptul polonez

10. Articolul 519¹ alineatul 2¹ din Kodeks postępowania cywilnego (Codul de procedură civilă), care rezultă din ustawa o wykonywaniu niektórych czynności organu centralnego w sprawach rodzinnych z zakresu obrotu prawnego na podstawie prawa Unii Europejskiej i umów międzynarodowych (Legea de reglementare a anumitor activități ale autorității centrale în domeniul dreptului familiei pe baza dreptului Uniunii și a convențiilor internaționale) din 26 ianuarie 2018 (Dz. U. din 2018, poziția 416, denumită în continuare „Legea din 2018”) prevede:

„Poate fi de asemenea formulat recurs în cauzele privind deplasarea unei persoane aflate sub autoritate părintească sau sub tutelă inițiate în temeiul Convenției de la Haga din 1980.”

11. Potrivit articolului 519¹ alineatul 2² din Codul de procedură civilă, care rezultă de asemenea din Legea din 2018:

„În cauzele menționate la alineatul 2¹, recursul poate fi formulat de Prokurator Generalny (Procurorul General), de Rzecznik Praw Dziecka (Avocatul Poporului pentru Drepturile Copiilor) sau de Rzecznik Praw Obywatelskich (Avocatul Poporului) în termen de patru luni de la data la care ordonanța a rămas definitivă.”

12. Ustawa z dnia 7 kwietnia 2022 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego (Legea din 7 aprilie 2022 de modificare a Codului de procedură civilă) (Dz. U. din 2022, poziția 1098, denumită în continuare „Legea din 2022”), intrată în vigoare la 24 iunie 2022, a introdus în Codul de procedură civilă articolul 388¹ care prevede:

„1. În cauzele privind deplasarea unei persoane aflate sub autoritate părintească sau sub tutelă inițiate în temeiul [Convenției de la Haga din 1980], la cererea entității menționate la articolul 519¹ alineatul 2² prezentată la [Sąd Apelacyjny w Warszawie (Curtea de Apel din Varșovia)] în termen de cel mult două săptămâni de la data la care ordonanța privind deplasarea persoanei aflate sub autoritate părintească sau sub tutelă a rămas definitivă, executarea ordonanței se suspendă de drept.

2. Suspendarea executării ordonanței menționate la alineatul 1 încetează în cazul în care entitatea menționată la articolul 519¹ alineatul 2² nu formulează recurs în termen de două luni de la data la care ordonanța respectivă a rămas definitivă.

3. În cazul în care entitatea menționată la articolul 519¹ alineatul 2² formulează recurs în termen de două luni de la data la care ordonanța menționată la alineatul 1 a rămas definitivă, suspendarea executării ordonanței se prelungește de drept până la soluționarea recursului.

4. Entitatea care a depus o cerere de suspendare a executării ordonanței menționate la alineatul 1 o poate retrage în termen de două luni de la data la care ordonanța a rămas definitivă, cu excepția cazului în care entitatea menționată la articolul 519¹ alineatul 2² a formulat recurs.

5. Ca urmare a retragerii cererii de suspendare a executării ordonanței menționate la alineatul 1, ordonanța devine executorie.”

III. Litigiul principal și întrebarea preliminară

13. T.C. (denumit în continuare „tatăl”) și M.C. (denumită în continuare „mama”), resortisanți polonezi, sunt părinții a doi copii, și anume N., născută la 8 iunie 2011, și M., născut la 1 ianuarie 2017 (denumiți în continuare, împreună, „copiii”). Familia a locuit în Irlanda mai mulți ani. Copiii s-au născut acolo și au de asemenea cetățenia irlandeză. În plus, ambii părinți au un loc de muncă stabil în această țară, mama fiind însă în concediu medical de lungă durată.

14. În vara anului 2021, cu acordul tatălui, mama a plecat în vacanță în Polonia împreună cu copiii. În cursul lunii septembrie, aceasta l-a informat că va rămâne permanent în această țară. Tatăl nu a consimțit niciodată la schimbarea reședinței obișnuite a copiilor și, prin urmare, nici la neînapoierea lor în Irlanda.

15. La 18 noiembrie 2021, tatăl a sesizat Sąd Okręgowy we Wrocławiu (Tribunalul Regional din Wrocław, Polonia) cu o cerere de înapoiere a copiilor în Irlanda, în temeiul Convenției de la Haga din 1980. Mama a intervenit în procedură și a solicitat respingerea acestei cereri. La rândul său, Prokurator Okręgowy we Wrocławiu (procurorul regional din Wrocław) a intervenit în susținerea cererii menționate.

16. Printr-o ordonanță din 15 iunie 2022, Sąd Okręgowy we Wrocławiu (Tribunalul Regional din Wrocław) a admis cererea tatălui. Această instanță a considerat în esență că a existat într-adevăr în speță o „neînapoiere ilicită a unui copil”, în sensul Convenției de la Haga din 1980, și că motivul de neînapoiere prevăzut la articolul 13 primul paragraf litera b) din această convenție nu era aplicabil. În consecință, a dispus ca mama să asigure înapoierea copiilor în Irlanda în termen de șapte zile de la data la care această ordonanță urma să rămână definitivă.

17. Ulterior, mama a formulat apel împotriva ordonanței menționate în fața Sąd Apelacyjny w Warszawie (Curtea de Apel din Varșovia). La rândul lor, tatăl și procurorul regional din Wrocław au solicitat respingerea acestui apel.

18. Printr-o ordonanță din 21 septembrie 2022, Sąd Apelacyjny w Warszawie (Curtea de Apel din Varșovia) a respins calea de atac. În esență, instanța de apel a confirmat aprecierea instanței de prim grad de jurisdicție, în special în ceea ce privește inaplicabilitatea motivului de neînapoiere prevăzut la articolul 13 primul paragraf litera b) din Convenția de la Haga din 1980.

19. Ordonanța Sąd Apelacyjny w Warszawie (Curtea de Apel din Varșovia) a rămas definitivă la data pronunțării sale, și anume la 21 septembrie 2022. Ordonanța Sąd Okręgowy we Wrocławiu (Tribunalul Regional din Wrocław) din 15 iunie 2022 a rămas de asemenea definitivă la această dată.

20. La 28 septembrie 2022, termenul de șapte zile acordat mamei în ordonanța din 15 iunie 2022 a Sąd Okręgowy we Wrocławiu (Tribunalul Regional din Wrocław) pentru executarea voluntară a ordonanței definitive de înapoiere a expirat, fără ca aceasta să fi asigurat înapoierea copiilor în Irlanda.

21. La 29 septembrie 2022, în vederea executării silite a hotărârii definitive de înapoiere, tatăl a introdus la Sąd Apelacyjny w Warszawie (Curtea de Apel din Varșovia) o cerere de investire cu formulă executorie a acestei ordonanțe și de comunicare a unei copii a ordonanței menționate, investită cu formulă executorie.

22. La 30 septembrie 2022, Avocatul Poporului pentru Drepturile Copiilor a introdus o cerere de suspendare a executării ordonanțelor instanțelor de prim grad și de grad secund de jurisdicție în temeiul articolului 388¹ alineatul 1 din Codul de procedură civilă. La 5 octombrie 2022, Procurorul General a procedat în același mod.

23. În aceste condiții, Sąd Apelacyjny w Warszawie (Curtea de Apel din Varșovia) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 11 alineatul (3) din [Regulamentul Bruxelles IIA] și articolele 22, 24, articolul 27 alineatul (6) și articolul 28 alineatele (1) și (2) din [Regulamentul Bruxelles IIB] coroborate cu articolul 47 din [Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, denumită în continuare «carta»] se opun aplicării unei dispoziții de drept național potrivit căreia, în cauzele privind deplasarea unei persoane aflate sub autoritate părintească sau sub tutelă inițiate în temeiul

[Convenției de la Haga din 1980], la cererea [Procurorului General], a [Avocatului Poporului pentru Drepturile Copiilor] sau a [Avocatului Poporului], depusă la Sąd Apelacyjny w Warszawie [Curtea de Apel din Varșovia] în termen de cel mult două săptămâni de la data rămânerii definitive a ordonanței privind deplasarea persoanei aflate sub autoritate părintească sau sub tutelă, executarea ordonanței respective se suspendă de drept?”

IV. Procedura în fața Curții

24. Instanța de trimitere a solicitat ca prezenta trimitere să fie judecată potrivit procedurii preliminare de urgență prevăzute la articolul 107 din Regulamentul de procedură al Curții.

25. În susținerea acestei cereri, instanța menționată arată că, ținând seama de faptul că copiii se află în Polonia de mai mult de un an deja, prelungirea acestei situații instabile cu luni suplimentare de procedură ar risca, *pe de o parte*, să dăuneze grav relației acestora cu tatăl și, *pe de altă parte*, să afecteze bunăstarea lor și în special să complice potențiala lor întoarcere în Irlanda și reintegrarea lor în acest stat.

26. În lumina acestor elemente, Camera a treia a decis, la 26 octombrie 2022, să admită cererea menționată.

27. Tatăl, Avocatul Poporului pentru Drepturile Copiilor, Procurorul General, mama, guvernul polonez, precum și Comisia Europeană au prezentat observații scrise în fața Curții. Tatăl, Procurorul General, mama, guvernele polonez, belgian, francez și neerlandez, precum și Comisia au fost reprezentați în ședința care s-a desfășurat la 8 decembrie 2022.

V. Analiză

28. Este util să amintim, cu titlu introductiv, că Convenția de la Haga din 1980, la care toate statele membre sunt părți³, urmărește să răspundă, pe plan civil, la „răpirlile internaționale de copii” sau, mai precis, la „deplasările sau neînapoierile ilicite” ale acestora. Sunt vizate situațiile în care un minor este „deplasat”, în general de unul dintre părinții săi, din statul contractant în care are reședința obișnuită către un alt stat contractant sau nu este „înapoiat” în primul stat, cu încălcarea unui drept privind încredințarea atribuit în temeiul dreptului statului respectiv, în special atunci când, în conformitate cu acest drept, o astfel de deplasare sau de neînapoiere ar fi trebuit să fie – dar nu a fost – autorizată de celălalt părinte⁴.

29. Pornind de la postulatul potrivit căruia, de regulă, un astfel de act de violență aduce atingere în mod grav intereselor copilului răpit – care este astfel sustras din mediul său de dinainte de răpire și, adesea, privat de contacte cu celălalt părinte – și potrivit căruia, în principiu, este în interesul său să se restabilească, în cel mai scurt timp, „*statu quo ante*” și continuitatea condițiilor sale de existență și de dezvoltare⁵, această convenție prevede o procedură specifică, având ca obiect să asigure înapoierea imediată a copilului în statul în care are reședința obișnuită.

³ Uniunea Europeană însăși nu este parte la această convenție, întrucât aceasta nu permite aderarea organizațiilor internaționale.

⁴ A se vedea definiții similare ale noțiunii de „deplasare sau neînapoiere ilicită a unui copil” care figurează la articolul 3 din Convenția de la Haga din 1980 și la articolul 2 punctul 11 din Regulamentul Bruxelles IIa. A se vedea de asemenea în acest sens articolul 11 alineatul (1) din regulamentul menționat.

⁵ A se vedea preambulul Convenției de la Haga din 1980, considerentele (12) și (33) ale Regulamentului Bruxelles IIa, precum și Hotărârea din 22 decembrie 2010, Aguirre Zarraga (C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, punctul 44), și Hotărârea din 8 iunie 2017, OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, punctul 61).

30. Atunci când o „cerere de înapoiere” este depusă în temeiul Convenției de la Haga din 1980 – în general de către părintele părăsit – la o autoritate competentă din statul în care copilul a fost răpit (statul solicitat), această convenție prevede la articolul 12 *principiul* potrivit căruia această autoritate trebuie să dispună „înapoierea imediată” a acestuia din urmă în statul în care are reședința obișnuită. Cu toate acestea, autoritatea menționată poate, cu titlu de *excepție*, să nu dispună înapoierea copilului în ipoteze, enumerate limitativ de convenția menționată, în care restabilirea „*statu quo ante*” nu ar fi în interesul său. Acest lucru este valabil în special în conformitate cu articolul 13 primul paragraf litera b) din aceeași convenție, atunci când există un „risc grav” ca această înapoiere să expună copilul unui pericol fizic sau psihic sau ca în orice alt mod să îl situeze într-o situație intolerabilă.

31. Atunci când survine o răpire de copii, precum în cauza principală, în interiorul Uniunii, normele Convenției de la Haga din 1980 sunt completate de dispozițiile articolului 11 din Regulamentul Bruxelles IIa – sau, în prezent, pentru cererile de înapoiere introduse după 1 august 2022, de articolele 22-29 din Regulamentul Bruxelles IIb⁶. În esență, aceste regulamente consolidează, în relațiile dintre statele membre, principiul înapoierii imediate a copilului, astfel cum este prevăzut la articolul 12 din convenția menționată, printre altele prin reglementarea, mai strictă decât în aceasta din urmă, a utilizării motivelor de neînapoiere prevăzute la articolul 13 din convenție.

32. Aceste generalități fiind amintite, după cum am arătat în introducerea prezentelor concluzii, prezenta cauză privește, în mod specific, căile de atac prevăzute în dreptul polonez pentru examinarea cererilor de înapoiere a copiilor și, prin urmare, pentru punerea în aplicare a procedurii descrise mai sus. Considerăm de asemenea util, în acest stadiu introductiv al analizei noastre, să detaliem pe scurt aspectele relevante ale acestora.

33. În această privință, din decizia de trimitere și din observațiile prezentate Curții reiese că o cerere de înapoiere depusă la autoritățile poloneze în temeiul Convenției de la Haga din 1980, în special în cazul răpirii între două state membre, în care Regulamentele Bruxelles IIa și Bruxelles IIb completează această convenție, poate da naștere la *două proceduri ordinare*.

34. Cererea de înapoiere este examinată mai întâi de una dintre instanțele regionale competente. Părțile și eventualii intervenienți pot formula ulterior apel împotriva hotărării de înapoiere – sau de neînapoiere – pronunțate la finalul acestei prime proceduri. Dacă este cazul, cauza este reexaminată astfel de Sąd Apelacyjny w Warszawie (Curtea de Apel din Varșovia), care are competență exclusivă în materie⁷.

35. Hotărârea din apel este considerată definitivă la data pronunțării sale. La aceeași dată, ea devine, în mod normal, executorie în ordinea juridică internă. Același lucru este valabil și pentru hotărârea pronunțată în primă instanță, în caz de confirmare. Prin urmare, în cazul în care se dispune înapoierea copilului, aceasta poate, în principiu, sub rezerva îndeplinirii anumitor formalități⁸, să fie pusă în aplicare de autoritățile competente.

⁶ Potrivit jurisprudenței Curții, Convenția de la Haga din 1980 și Regulamentele Bruxelles II constituie un „ansamblu normativ indivizibil” [Avizul 1/13 (Aderarea unor state terțe la Convenția de la Haga) din 14 octombrie 2014 (EU:C:2014:2303 punctul 78)] aplicabil procedurilor de înapoiere a copiilor deplasați ilicit în cadrul Uniunii.

⁷ A se vedea articolul 518° alineatul 1 din Codul de procedură civilă.

⁸ A se vedea punctul 45 din prezentele concluzii.

36. Cu toate acestea, prin adoptarea Legii din 2018, legiuitorul polonez a prevăzut posibilitatea – inexistentă până atunci – de a formula *recurs* în fața Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia) împotriva unei hotărâri de înapoiere⁹. Această cale de atac extraordinară nu este însă deschisă părinților sau copilului/copiilor deplasat/deplasați. Astfel, numai trei entități publice – și anume Procurorul General, Avocatul Poporului pentru Drepturile Copiilor și Avocatul Poporului – sunt abilitate să formuleze recurs, indiferent dacă au intervenit anterior în procedură sau nu, în termen de patru luni de la data la care hotărârea de înapoiere în discuție a rămas definitivă¹⁰.

37. *De regulă*, în dreptul polonez, introducerea unui recurs nu are efect suspensiv. În conformitate cu o dispoziție generală din Codul de procedură civilă, și anume articolul 388 alineatul 1 din acest cod, părțile pot totuși să solicite instanței de apel care a pronunțat hotărârea definitivă atacată cu recurs să suspende executarea acestei hotărâri până la finalizarea procedurii de recurs, atunci când punerea sa în aplicare ar fi de natură să cauzeze un prejudiciu ireparabil unei părți – aprecierea acestei condiții și, astfel, acordarea unei asemenea suspendări fiind de competența acestei instanțe.

38. Deși, în perioada 2018-2022, aceste norme generale erau aplicabile și în cazul hotărârilor de înapoiere, legiuitorul polonez a introdus, prin Legea din 2022, o *dispoziție specială* care privește, începând cu 24 iunie 2022¹¹, în mod specific această categorie de hotărâri.

39. Astfel, în conformitate cu noul articol 388¹ alineatul 1 din Codul de procedură civilă, executarea unei hotărâri definitive de înapoiere *se suspendă de plin drept* atunci când una dintre entitățile publice abilitate să formuleze recurs împotriva unei asemenea hotărâri introduce o cerere în acest sens la Sąd Apelacyjny w Warszawie (Curtea de Apel din Varșovia), în termen de două săptămâni de la data la care această hotărâre a rămas definitivă¹². Contrar celor prevăzute la articolul 388 din Codul de procedură civilă, o asemenea cerere nu necesită nicio motivare sau apreciere de către această instanță. Atunci când se formulează o astfel de cerere, executarea hotărârii de înapoiere se suspendă de plin drept pentru o *perioadă de două luni* de la data la care această hotărâre a rămas definitivă. Dacă entitatea care a solicitat suspendarea nu formulează recurs în această perioadă, suspendarea se încheie¹³. În schimb, în cazul în care se formulează un asemenea recurs, această suspendare se prelungește până la finalizarea procedurii de recurs¹⁴.

40. În aplicarea acestor modalități procedurale, în cauza principală, cererea de înapoiere a copiilor formulată de tată a fost examinată în primă instanță și ulterior, în apelul introdus de mamă, de instanța de trimitere. Cele două instanțe implicate au admis această cerere. Ordonanțele pe care le-au pronunțat au rămas definitive la data pronunțării celei de a doua. Cu toate acestea, Procurorul General și Avocatul Poporului pentru drepturile copiilor au introdus la instanța de trimitere, la solicitarea mamei, cereri de suspendare a executării lor, în temeiul articolului 388¹ alineatul 1 din Codul de procedură civilă. Ulterior, aceste două entități au formulat recurs în

⁹ A se vedea articolul 519¹ alineatul 2¹ din Codul de procedură civilă.

¹⁰ A se vedea articolul 519¹ alineatul 2² din Codul de procedură civilă.

¹¹ În conformitate cu articolul 2 alineatul 1 din Legea din 2022, această modificare legislativă se aplică imediat procedurilor de înapoiere care au fost inițiate și care nu au fost încă soluționate printr-o ordonanță definitivă la data respectivă. Prin urmare, aceasta se aplică, în cauza principală, procedurii introduse de tată în noiembrie 2021.

¹² Articolul 388² din Codul de procedură civilă precizează că acest nou temei juridic pentru o suspendare nu înlocuiește articolul 388 alineatul 1 din acest cod, ci se adaugă la această dispoziție. Există, așadar, două posibilități de a solicita suspendarea executării unei hotărâri de înapoiere, una automată și necondiționată, dar deschisă numai entităților abilitate să formuleze recurs în cauzele de înapoiere, și alta supusă condiției privind riscul de prejudiciu ireparabil și aprecierii instanței, care poate fi solicitată și de părțile la procedură – în general părinții.

¹³ A se vedea articolul 388¹ alineatul 2 din Codul de procedură civilă.

¹⁴ A se vedea articolul 388¹ alineatul 3 din Codul de procedură civilă.

termenul legal. În principiu, aceste cereri de suspendare ar trebui să împiedice, de plin drept, punerea în aplicare a hotărârii definitive de înapoiere a copiilor pe toată durata procedurii în fața Sąd Najwyższy (Curtea Supremă).

41. Instanța de trimitere are îndoieli că un asemenea rezultat este compatibil cu Convenția de la Haga din 1980 și cu Regulamentele Bruxelles IIa și Bruxelles IIB, precum și cu dreptul la o cale de atac efectivă garantat la articolul 47 din cartă. Suntem de aceeași părere, astfel cum vom explica în detaliu în paragrafele care urmează (secțiunea B). Înainte de aceasta, vom examina pe scurt admisibilitatea sa (secțiunea A).

A. Cu privire la admisibilitate

42. În observațiile lor, Procurorul General și mama invocă inadmisibilitatea întrebării adresate de instanța de trimitere, susținând că are un caracter ipotetic. În această privință, ei arată că niciun „litigiu” sau „procedură” nu ar fi în prezent pendinte în fața acestei instanțe, în cadrul căreia ar fi chemată să „pronunț[e] o hotărâre”, în sensul articolului 267 TFUE, susceptibilă să ia în considerare o eventuală decizie preliminară a Curții¹⁵.

43. În ceea ce ne privește, considerăm, asemenea tatălui și Comisiei, că întrebarea adresată este admisibilă și că, prin urmare, această excepție trebuie respinsă.

44. În această privință, observăm, *in primul rând*, că această întrebare este legată de o procedură judiciară de înapoiere care s-a desfășurat printre altele în fața instanței de trimitere. Desigur, astfel cum subliniază mama, această instanță a formulat întrebarea menționată după ce a dat ordonanța din 21 septembrie 2022¹⁶, prin care a închis definitiv această procedură pe fond. Cu toate acestea, întrebările instanței menționate nu se raportează la fondul cererii de înapoiere, ci la caracterul executoriu al hotărârii de admitere a acesteia, cu privire la care aceeași instanță trebuie să se pronunțe, ținând seama, pe de o parte, de cererea tatălui având ca obiect certificarea acestui caracter executoriu¹⁷ și, pe de altă parte, de cererile Procurorului General și ale Avocatului Poporului pentru drepturile copiilor prin care se solicită, dimpotrivă, suspendarea executării.

45. Or, amintim că Curtea interpretează în sens larg sintagma „a pronunța o hotărâre”, utilizată la articolul 267 TFUE¹⁸. Deși certificarea judiciară a caracterului executoriu al unei hotărâri de înapoiere intervine în mod necesar abia după ce această hotărâre a fost „pronunțată”, este adevărat că, astfel cum a explicat tatăl, în dreptul polonez, această formalitate este indispensabilă pentru a putea solicita ulterior autorităților competente executarea acesteia. Prin urmare, această certificare apare, din punct de vedere funcțional, ca faza ultimă a procedurii judiciare anterioare, necesară pentru asigurarea eficacității practice a hotărârii de înapoiere¹⁹.

¹⁵ A se vedea în ceea ce privește această cerință în special Hotărârea din 6 octombrie 2021, W.Ż. (Camera de control extraordinară și cauze publice a Curții Supreme – Numire) (C-487/19, EU:C:2021:798, punctul 84 și jurisprudența citată), precum și Ordonanța din 5 martie 1986, Greis Unterweger (318/85, EU:C:1986:106, punctul 4).

¹⁶ A se vedea punctul 18 din prezentele concluzii.

¹⁷ A se vedea punctul 21 din prezentele concluzii.

¹⁸ A se vedea în special Hotărârea din 21 noiembrie 2019, Procureur-Generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden (C-678/18, EU:C:2019:998, punctul 25, precum și jurisprudența citată).

¹⁹ A se vedea *mutatis mutandis* Hotărârea din 16 iunie 2016, Pebros Servizi (C-511/14, EU:C:2016:448, punctele 27-29), Hotărârea din 28 februarie 2019, Gradbeništvo Korana (C-579/17, EU:C:2019:162, punctul 39), și Hotărârea din 4 septembrie 2019, Salvoni (C-347/18, EU:C:2019:661, punctul 30).

46. În *al doilea rând*, observăm că, chiar dacă s-ar lua în considerare certificarea caracterului executoriu al hotărârii de înapoiere în mod izolat, nu există nicio îndoială că instanța de trimitere este chemată, în acest cadru, să „pronunțe o hotărâre” în sensul articolului 267 TFUE. În această privință, tatăl a explicat, în ședință, fără a fi contrazis, că această certificare – pentru care instanța menționată este competentă, astfel cum au admis atât mama, cât și Procurorul General în ședință²⁰ – este, în sine, o procedură judiciară, prevăzută de dreptul polonez. „Mențiunea” privind caracterul executoriu ia forma unei ordonanțe dedicate, pronunțată de instanța menționată, anexată la ordonanța de înapoiere și care obligă autoritățile competente să o execute pe aceasta din urmă²¹. În plus, astfel cum arată tatăl, este ușor de observat – dacă nu se dă dovadă de un exces de formalism – că contradicția evidentă dintre cererile formulate, pe de o parte, de tată și, pe de altă parte, de Procurorul General și de Avocatul Poporului pentru Drepturile Copiilor reflectă existența, între aceste părți, a unui „litigiu” în jurul acestei problematice, pe care instanța de trimitere trebuie să îl „soluționeze” în cadrul acestei proceduri.

47. Este lipsit de relevanță, în această privință, argumentul Procurorului General potrivit căruia aceste diferite cereri nu ar necesita nicio examinare din partea instanței de trimitere, pentru motivul că, în conformitate cu articolul 388¹ din Codul de procedură civilă, suspendarea ar interveni de plin drept, determinând respingerea automată a cererii tatălui. Astfel, amintim că întrebarea adresată de această instanță privește în esență tocmai aspectul dacă este compatibilă cu dreptul Uniunii posibilitatea ca o asemenea suspendare să fie obținută de plin drept în cazul unei cereri, fără ca necesitatea și proporționalitatea acestei măsuri să dea naștere unui control jurisdicțional. Prin urmare, acest argument ține de fondul acestei întrebări și nu poate conduce, pentru acest motiv, la inadmisibilitatea sa²².

48. În acest context, un răspuns al Curții la întrebarea menționată nu numai că va putea fi luat în considerare de instanța de trimitere în procedura principală, ci este chiar, după cum arată tatăl, „necesar” pentru ca aceasta să poată soluționa litigiul privind caracterul executoriu al hotărârii de înapoiere. Astfel, presupunând că Curtea răspunde că dreptul Uniunii se opune unei dispoziții precum articolul 388¹ din Codul de procedură civilă, această instanță va trebui să considere cererile de suspendare ca fiind neavenite și să admită cererea tatălui. În ipoteza contrară, ea va trebui să constate suspendarea executării hotărârii menționate și să respingă această din urmă cerere.

49. Acestea fiind precizate, Procurorul General mai arată că întrebarea preliminară este inadmisibilă în măsura în care privește interpretarea Regulamentului Bruxelles IIb, în condițiile în care acest regulament nu este aplicabil situației de fapt din cauza principală.

²⁰ Procedura având ca obiect recunoașterea caracterului *executoriu* al procedurii, care este, în cauza principală, de competența instanței de trimitere, trebuie diferențiată de procedura *de executare* (și anume măsurile concrete de punere în aplicare a înapoierii), care pare a fi de competența unei alte instanțe.

²¹ A se vedea Pawliczak, J., „Reformed Polish court proceedings for the return of a child under the 1980 Hague Convention in the light of the Brussels IIb Regulation”, *Journal of Private International Law*, vol. 17, nr. 3, p. 581. De altfel, articolul 267 TFUE se referă la „hotărârea” care urmează să fie pronunțată de instanța națională fără a prevedea un regim special în funcție de natura eventual declarativă a acesteia [a se vedea Hotărârea din 16 decembrie 1981, Foglia (244/80, EU:C:1981:302, punctul 33)].

²² A se vedea în special Hotărârea din 6 octombrie 2021, W.Ż. (Camera de control extraordinar și cauze publice a Curții Supreme – Numire) (C-487/19, EU:C:2021:798, punctul 90).

50. Desigur, numai Regulamentul Bruxelles IIa este aplicabil *ratione temporis* în această cauză²³ – instanța de trimitere fiind, de altfel, conștientă de acest lucru. Prin urmare, ținând seama de logica inerentă procedurii preliminară, Curtea nu poate să se pronunțe în mod direct, în prezenta cauză, cu privire la interpretarea Regulamentului Bruxelles Iib. Totuși, această problemă necesită doar o reformulare a întrebării preliminară, pentru a o limita la primul instrument. În aceste condiții, în cadrul analizei acestei întrebări, Regulamentul Bruxelles Iib va putea fi luat în considerare ca element de context²⁴.

B. Cu privire la fond

51. Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă, pe de o parte, articolul 11 alineatul (3) din Regulamentul Bruxelles IIa coroborat cu articolele 2 și 11 din Convenția de la Haga din 1980, precum și, pe de altă parte, articolele 7 și 47 din cartă se opun unei legislații naționale, precum articolul 388¹ din Codul de procedură civilă, care implică suspendarea de plin drept, la simpla cerere nemotivată a anumitor entități publice abilitate, a executării unei hotărâri definitive de înapoiere, pronunțată în urma a două proceduri ordinare, pentru o primă perioadă de două luni pentru a permite acestor entități să formuleze recurs și, dacă este cazul, pe toată durata acestei căi de atac.

52. Astfel cum nu au omis să sublinieze mama, Procurorul General și guvernul polonez, Convenția de la Haga din 1980 și Regulamentul Bruxelles IIa nu unifică normele de procedură aplicabile cererilor de înapoiere întemeiate pe această convenție. Aceste instrumente nu conțin printre altele dispoziții referitoare la eventualele căi de atac posibile împotriva unei hotărâri de înapoiere pronunțate de o instanță din statul membru solicitat, la momentul de la care o asemenea hotărâre devine executorie sau la efectul suspensiv al unei asemenea căi de atac asupra executării acestei hotărâri. Toate aceste aspecte sunt lăsate dreptului procedural al statului membru solicitat.

53. Stabilirea acestor norme de procedură ține astfel de competența fiecărui stat membru. Totuși, din aceste instrumente, precum și din tratate, din cartă și din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”) rezultă anumite obligații, detaliate în secțiunile care urmează, pe care aceste state trebuie să le respecte atunci când exercită competența menționată²⁵ – care, prin urmare, nu este *nelimitată*, ci, dimpotrivă, *încadrată*.

54. Or, asemenea tatălui, guvernelor belgian, francez și neerlandez, precum și Comisiei, considerăm că, prin adoptarea articolului 388¹ din Codul de procedură civilă, legiuitorul polonez a depășit tocmai limitele competenței sale. Astfel, prin această dispoziție, legiuitorul menționat a privat de eficacitate procedura de înapoiere (secțiunea 1). Procedând astfel, el a limitat de asemenea dreptul fundamental la respectarea vieții de familie și dreptul fundamental la o cale de atac efectivă ale tatălui (secțiunea 2), fără ca o asemenea limitare și consecințele negative pe care le implică să fie justificate (secțiunea 3).

²³ În conformitate cu articolul 100 alineatul (1) din Regulamentul Bruxelles Iib, acesta se aplică printre altele procedurilor judiciare inițiate după 1 august 2022. În plus, în conformitate cu alineatul (2) al acestui articol, Regulamentul Bruxelles IIa continuă să se aplice în special hotărârilor pronunțate în procedurile inițiate înainte de această dată și care intră în domeniul de aplicare al acestui din urmă regulament. Or, amintim că tatăl a introdus cererea de înapoiere a copiilor la 18 noiembrie 2021 (a se vedea punctul 15 din prezentele concluzii).

²⁴ A se vedea punctul 95 din prezentele concluzii.

²⁵ A se vedea prin analogie Hotărârea din 6 octombrie 2021, W.Ż. (Camera de control extraordinar și cauze publice a Curții Supreme – Numire) (C-487/19, EU:C:2021:798, punctul 75).

1. Cu privire la eficacitatea procedurii de înapoiere

55. După cum se evocă mai sus, procedura de înapoiere, astfel cum este prevăzută de Convenția de la Haga din 1980 și completată de Regulamentul Bruxelles IIa, urmărește, în caz de răpire a unui copil, un obiectiv simplu: să asigure înapoierea „imediată”²⁶ – sau, cu alte cuvinte, „fără întârziere”²⁷ – a acestuia în statul în care are reședința obișnuită.

56. Astfel, timpul este, în acest domeniu, un factor esențial. De regulă, cu cât se pune capăt mai rapid tulburării cauzate de schimbarea mediului, cu atât aceasta va fi mai puțin traumatizantă pentru copil. În schimb, cu cât copilul va avea timp să se integreze în noul său mediu, cu atât înapoierea în statul său de origine ar fi mai dificilă pentru acesta²⁸. Relația copilului cu părintele părăsit depinde de asemenea de acest lucru. Intensitatea acestei relații scade pe măsură ce lunile trec fără contact. La aceste considerații se adaugă faptul că, cu cât copilul în cauză este mai mic, cu atât structura sa intelectuală și psihologică evoluează mai rapid și cu atât mai mult trecerea timpului îl poate afecta și poate dăuna acestei relații²⁹.

57. Obiectivul înapoierii „imEDIATE” sau „fără întârziere” a copilului implică, în mod evident, un imperativ de celeritate, subliniat în diferite dispoziții ale Convenției de la Haga din 1980 și ale Regulamentului Bruxelles IIa. În special, articolul 2 a doua teză din această convenție obligă autoritățile statelor membre să recurgă, pentru soluționarea unei cereri de înapoiere, la „procedurile lor de urgență”, iar articolul 11 primul paragraf din aceasta le impune „să procedeze de urgență în vederea înapoierii copilului”. Articolul 11 alineatul (3) primul paragraf din regulamentul menționat reia în esență aceleași obligații, impunând instanțelor din aceste state, atunci când sunt sesizate cu o cerere de înapoiere, „[să acționeze] cu celeritate în cadrul procedurii privind cererea, utilizând procedurile urgente prevăzute de dreptul intern”.

58. Pe de altă parte, acest imperativ de celeritate își găsește o expresie concretă la articolul 11 al doilea paragraf din Convenția de la Haga din 1980, din care reiese că autoritățile naționale trebuie, în mod ideal³⁰, să statueze asupra unei cereri de înapoiere într-un *termen de șase săptămâni* din momentul sesizării lor. În plus, după cum subliniază Comisia, legiuitorul Uniunii a făcut acest termen *obligatoriu* pentru răpirile de copii în interiorul Uniunii. Astfel, în conformitate cu articolul 11 alineatul (3) al doilea paragraf din Regulamentul Bruxelles IIa, o instanță sesizată cu o asemenea cerere trebuie „[să pronunțe] hotărârea, cu excepția cazului în care aceasta se dovedește imposibilă din cauza unor împrejurări excepționale, în cel mult șase săptămâni de la sesizarea sa”.

59. În plus, deși este adevărat că, după cum susțin Procurorul General și guvernul polonez, aceste diferite obligații privesc *adoptarea* unei hotărâri de înapoiere, iar nu *executarea* unei asemenea hotărâri, același imperativ de eficacitate și de celeritate se impune autorităților naționale în această

²⁶ A se vedea preambulul și articolul 1 litera a) din Convenția de la Haga din 1980.

²⁷ A se vedea considerentul (17) al Regulamentului Bruxelles IIa.

²⁸ Pentru acest motiv, articolul 12 din Convenția de la Haga din 1980 prevede că, atunci când o perioadă de mai puțin de un an s-a scurs cu începere de la deplasarea sau neînapoierea copilului în momentul introducerii cererii de înapoiere, autoritatea trebuie să dispună înapoierea sa imediată. În schimb, după un an, înapoierea nu trebuie să fie dispusă *în cazul în care copilul s-a integrat în noul său mediu*.

²⁹ A se vedea în acest sens Hotărârea din 11 iulie 2008, Rinau (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, punctul 81).

³⁰ În Convenția de la Haga din 1980, acest termen nu este obligatoriu. Astfel, singura consecință prevăzută la articolul 11 al doilea paragraf din aceasta în cazul depășirii este că reclamantul sau autoritatea centrală a statului solicitat poate cere autorității administrative sau judiciare în cauză să explice întârzierea sa.

privință. Astfel, dacă o hotărâre de înapoiere pronunțată cu toată rapiditatea necesară ar putea să rămână ulterior neexecutată sau să nu fie executată decât tardiv de către aceste autorități, obligațiile în discuție ar fi lipsite de orice efect util³¹.

60. În acest context, în temeiul articolului 2 din Convenția de la Haga din 1980³² și al principiului cooperării loiale consacrat la articolul 4 alineatul (3) TUE³³, legiuitorii statelor membre trebuie să prevadă un cadru normativ de natură să asigure celeritatea și eficacitatea procedurii de înapoiere și, astfel, să garanteze realizarea obiectivului pe care aceasta îl urmărește, permițând autorităților solicitate să soluționeze cererile de înapoiere și să execute hotărârile corespunzătoare, cu toată rapiditatea necesară.

61. Or, asemenea tatălui, guvernelor belgian, francez și neerlandez, precum și Comisiei, considerăm că, prin adoptarea articolului 388¹ din Codul de procedură civilă, legiuitorul polonez a făcut tocmai contrariul.

62. În această privință, amintim că, în dreptul polonez, o cerere de înapoiere poate da naștere la două proceduri ordinare, un eventual apel împotriva hotărârii pronunțate în primă instanță având efect suspensiv. În acest context, legiuitorul polonez mai putea, desigur, să prevadă posibilitatea unui recurs – o astfel de posibilitate existând, de altfel, în alte state membre. Însă, întrucât a atașat la această cale de atac extraordinară un mecanism de suspendare de plin drept a executării hotărârii definitive atacate, precum cel prevăzut la articolul 388¹ menționat, deși nu a luat măsuri suficiente pentru a asigura caracterul expeditiv al căii de atac respective, acest legiuitor a compromis, la nivel *sistemic*³⁴, celeritatea și eficacitatea procedurii de înapoiere.

63. În primul rând, amintim că, din momentul în care una dintre entitățile publice abilitate să formuleze recurs – Procurorul General, Avocatul Poporului pentru Drepturile Copiilor sau Avocatul Poporului – a introdus o cerere în temeiul aceluiași articol 388¹, aceasta dispune, de plin drept, de un prim termen suspensiv de două luni, calculat începând cu data pronunțării hotărârii definitive, pentru a formula, dacă dorește acest lucru, un asemenea recurs³⁵. Deși acest termen pare a fi, astfel cum arată mama, Procurorul General, Avocatul Poporului pentru Drepturile Copiilor și guvernul polonez, mai scurt decât cel prevăzut în general, în dreptul polonez, pentru formularea unui asemenea recurs – care, aparent, este de șase luni –, lungimea sa nu este mai puțin frapantă în contextul unei proceduri de înapoiere. Cu titlu indicativ, termenul menționat – care, repetăm, este alocat pentru eventuala *pregătire a unui recurs* – este mai mare decât cele șase săptămâni impuse în mod normal instanțelor pentru *a statua* asupra unei cereri de înapoiere.

64. Mai mult, amintim că, în ipoteza în care recursul este formulat în același termen, efectul suspensiv se prelungește până la finalizarea procedurii în fața Sąd Najwyższy (Curtea Supremă). Or, astfel cum a admis guvernul polonez în ședință, dreptul național nu prevede niciun termen

³¹ A se vedea în acest sens Hotărârea din 11 iulie 2008, Rinau (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, punctul 82).

³² În conformitate cu această dispoziție, statele contractante – inclusiv autoritățile lor legislative – trebuie să ia „toate măsurile corespunzătoare spre a asigura [...] realizarea obiectivelor convenției”.

³³ Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, principiul cooperării loiale obligă statele membre – și în acest caz, inclusiv autoritățile lor legislative – să ia toate măsurile adecvate pentru garantarea aplicării și eficacității dreptului Uniunii [a se vedea în special Hotărârea din 19 decembrie 2019, Amoena (C-677/18, EU:C:2019:1142, punctul 55, precum și jurisprudența citată)].

³⁴ Subliniem că o astfel de problemă de ordin sistemic este cu atât mai problematică cu cât este de natură să repună în discuție încrederea pe care statele membre trebuie să și-o acorde reciproc în ceea ce privește punerea în aplicare a Convenției de la Haga din 1980 și a Regulamentului Bruxelles IIa.

³⁵ Simplificăm lucrurile pentru nevoile analizei. În realitate, termenul pentru a formula recurs este de patru luni (a se vedea articolul 519¹ alineatul 2² din Codul de procedură civilă). Cu toate acestea, în cazul în care a fost formulată o cerere de suspendare, această suspendare încetează de plin drept dacă un astfel de recurs nu este formulat în termen de două luni (a se vedea articolul 388¹ alineatul 2 din acest cod).

pentru examinarea unui asemenea recurs. Cu această ocazie, guvernul respectiv a arătat de asemenea că procedurile în fața acestei instanțe durează, în medie, 11 luni, și anume o durată care depășește într-o foarte mare măsură termenul de șase săptămâni prevăzut la articolul 11 al doilea paragraf din Convenția de la Haga din 1980 și la articolul 11 alineatul (3) din Regulamentul Bruxelles IIa³⁶. În plus, instanța menționată nu pare să dispună, în cadrul normelor sale interne, de instrumente, precum procedura preliminară de urgență utilizată de Curte în prezenta cauză, care să o oblige să statueze în mod expeditiv asupra unui asemenea recurs³⁷.

65. În *al doilea rând*, contrar a ceea ce lasă să se înțeleagă mama, Procurorul General și guvernul polonez, mecanismul în litigiu este susceptibil să afecteze nu câteva cauze de înapoiere înaintate instanțelor poloneze, ci multe dintre acestea.

66. În această privință, deși recursul este limitat, în Polonia, la chestiuni de drept, observăm totuși că aceasta include pretinsa „aplicare greșită a dreptului”³⁸ de către instanța de apel, inclusiv aplicarea greșită a motivelor legale de neînapoiere, prevăzute la articolul 13 din Convenția de la Haga din 1980. Or, întrucât aceste motive sunt invocate frecvent de părintele răpitor pentru a se opune înapoierii copilului și trebuie, dacă este cazul, să fie examinate de această instanță, aproape toate hotărârile de înapoiere ar putea face obiectul unei asemenea căi de atac. De altfel, Procurorul General a arătat în ședință că a invocat tocmai acest motiv în recursul formulat în cauza principală³⁹.

67. În plus, faptul că legiuitorul polonez a limitat cercul de persoane abilitate să formuleze un astfel de recurs la Procurorul General, la Avocatul Poporului și la Avocatul Poporului pentru Drepturile Copiilor evită, desigur, posibilitatea ca părintele răpitor să formuleze recursuri abuzive, în scop pur dilatoriu, pentru a zădărnici eficacitatea dispozițiilor Convenției de la Haga din 1980 și ale Regulamentului Bruxelles IIa⁴⁰. Totuși, este adevărat că, *pe de o parte*, numărul acestor entități crește șansele de introducere a unui astfel de recurs și că, *pe de altă parte*, acestea din urmă ar putea ele însele să utilizeze, eventual la solicitarea părintelui în discuție, în mod abuziv această procedură – aspect asupra căruia vom reveni⁴¹.

68. Cu privire la acest din urmă aspect, mama, Procurorul General și guvernul polonez au replicat că, în practică, numărul de recursuri formulate de entitățile abilitate în cauzele de răpire internațională de copii ar fi redus. Totuși, chiar presupunând că aceasta ar fi situația, este

³⁶ Dorim să subliniem că, deși aceste două dispoziții nu indică în mod expres acest lucru, nu există nicio îndoială că, atunci când statele membre prevăd mai multe proceduri pentru examinarea unei cereri de înapoiere, acest termen de șase săptămâni *se aplică fiecăreia dintre ele*. Astfel, în cazul în care o instanță de prim grad de jurisdicție ar fi obligată să pronunțe o hotărâre în acest termen, dar, ulterior, instanțele de apel sau de recurs ar putea „să nu se grăbească” să o reexamineze, dispozițiile menționate ar fi lipsite de efect util. A se vedea în această privință Curtea EDO, 12 martie 2015, Adžić împotriva Croației, CE:ECHR:2015:0312JUD002264314, § 97, și Curtea EDO, 14 ianuarie 2020, Rinau împotriva Lituaniei, CE:ECHR:2020:0114JUD001092609, § 194. A se vedea de asemenea HCCH, „Conclusions et Recommandations de la Quatrième réunion de la Commission spéciale sur le fonctionnement de la Convention de La Haye du 25 octobre 1980 sur les aspects civils de l'enlèvement international d'enfants (22-28 mars 2001)”, punctele 3.3 și 3.4, disponibil la următoarea adresă: https://assets.hcch.net/upload/concl28sc4_f.pdf

³⁷ Sąd Najwyższy (Curtea Supremă) ar dispune doar de un mecanism de judecare cu prioritate, care ar permite numai trecerea unei cauze înaintea celorlalte și care, în plus, ar fi lăsat la discreția judecătorului raportor însărcinat cu cauza în discuție – aplicarea unui astfel de tratament în privința recursurilor în cauzele de înapoiere nefiind, așadar, asigurată.

³⁸ A se vedea articolul 398³ alineatul 1 din Codul de procedură civilă.

³⁹ A se vedea în această privință punctele 78 și 81 din prezentele concluzii.

⁴⁰ A se vedea Hotărârea din 11 iulie 2008, Rinau (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, punctul 85).

⁴¹ A se vedea punctul 88 din prezentele concluzii. În această privință, guvernul polonez a arătat în ședință, ca răspuns la întrebările Curții, că există un mecanism de filtrare a recursurilor în fața Sąd Najwyższy (Curtea Supremă). Înainte de a admite un recurs s-ar realiza o examinare prealabilă în cursul căreia s-ar verifica printre altele dacă acesta ridică o problemă juridică relevantă/semnificativă. În aceste condiții, chiar presupunând că un recurs dilatoriu nu trece de această examinare preliminară, este adevărat că adunarea, *primo*, a termenului de introducere a recursului și, *secundo*, a termenului de dinainte ca filtrarea să fie efectuată și recursul să fie respins ar permite deja întârzierea semnificativă a înapoierii copilului.

adevărat că simpla posibilitate a unui astfel de recurs suspensiv este de natură să ridice îndoieli serioase cu privire la capacitatea autorităților poloneze, în cazul răpirii de copii către acest stat membru, de a asigura înapoierea promptă a copilului⁴².

69. În *al treilea rând*, după cum subliniază instanța de trimitere, contradicția unui asemenea mecanism de suspendare automată cu spiritul normelor Convenției de la Haga din 1980 și ale Regulamentului Bruxelles IIa este cu atât mai flagrantă cu cât acest mecanism a fost prevăzut *numai* pentru cererile de înapoiere întemeiate pe această convenție. Astfel, în loc să fi prevăzut, pentru soluționarea acestor cereri, aplicarea „procedurilor urgente prevăzute de dreptul intern”, așa cum impune articolul 11 alineatul (3) primul paragraf din regulamentul menționat, legiuitorul polonez pare, dimpotrivă, să le fi rezervat una dintre procedurile cele mai lente care figurează în acest drept.

70. În *ultimul rând*, un alt aspect, mai puțin discutat în fața Curții, merită totuși să fie menționat. Din decizia de trimitere reiese că, în urma procedurii de recurs, entitățile publice în discuție dispun încă, în cazul confirmării hotărârii de înapoiere, de o altă cale de atac împotriva unei astfel de hotărâri, și anume introducerea unui „recurs extraordinar”, prevăzut la articolul 89 din Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Legea din 8 decembrie 2017 privind Curtea Supremă)⁴³, supus examinării de către Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego (Camera de control extraordinar și cauze publice a Curții Supreme). Un astfel de recurs poate fi formulat în termen de un an de la data respingerii recursului și are, și în acest caz, un efect suspensiv⁴⁴.

71. Desigur, după cum au arătat Procurorul General și guvernul polonez, introducerea unui asemenea „recurs extraordinar” este încă ipotetică în stadiul în care se află cauza principală. Pe de altă parte, potrivit acestora din urmă, un astfel de „recurs” nu ar putea privi decât motive limitate⁴⁵, diferite de cele examinate deja în cadrul recursului, iar această cale de atac nu ar fi fost utilizată niciodată, până în prezent, în cauzele de răpire de copii. În aceste condiții, în opinia noastră, simpla existență a acestei căi de atac suplimentare confirmă, dintr-o perspectivă globală a sistemului procedural național, impactul pe care o dispoziție precum articolul 388¹ din Codul de procedură civilă este de natură să îl aibă asupra celerității și a eficacității procedurii de înapoiere.

2. Cu privire la drepturile tatălui la respectarea vieții sale de familie și la o cale de atac efectivă

72. În plus, în opinia noastră, o dispoziție precum articolul 388¹ din Codul de procedură civilă limitează grav dreptul fundamental al unui părinte, precum tatăl în speță, la respectarea vieții sale de familie, precum și dreptul său la o cale de atac efectivă, garantate unul la articolul 7 din cartă,

⁴² Facem trimitere, cu privire la acest aspect, la observația noastră care figurează la nota de subsol 34 din prezentele concluzii.

⁴³ Dz. U. din 2021, poziția 1904, cu modificările ulterioare.

⁴⁴ A se vedea articolul 388³ din Codul de procedură civilă, introdus prin Legea din 2022.

⁴⁵ Această cale de atac ar fi prevăzută în special în privința hotărârilor definitive care încalcă principiile sau drepturile și libertățile omului și ale cetățeanului definite în Constituția Republicii Polone sau care încalcă în mod flagrant dreptul, în cazul imposibilității de a anula sau de a modifica hotărârea prin intermediul altor căi de atac extraordinare prevăzute de dreptul național.

iar celălalt la articolul 47 din acest instrument⁴⁶. Precizăm că, din moment ce aceste drepturi corespund celor prevăzute la articolul 8 și, respectiv, la articolul 6 din CEDO, ele trebuie interpretate în lumina jurisprudenței relevante a Curții EDO⁴⁷.

73. În această privință, din jurisprudența menționată reiese că dreptul unui părinte, în cazul răpirii internaționale a unui copil, de a solicita înapoierea acestuia ține de dreptul la respectarea vieții sale de familie⁴⁸. În acest cadru, Curtea EDO a statuat în mod repetat că statele membre au, în materie, obligații pozitive în temeiul articolului 8 din CEDO, obligații pe care această instanță le interpretează în lumina Convenției de la Haga din 1980. Aceștia le revine printre altele sarcina de a adopta mijloace adecvate și eficiente, inclusiv un cadru normativ adaptat, pentru a asigura respectarea dreptului părintelui părăsit la înapoierea copilului. Potrivit instanței menționate, caracterul adecvat al acestor mijloace este apreciat în funcție de celeritatea lor, având în vedere consecințele pe care le poate avea trecerea timpului în acest domeniu⁴⁹.

74. Astfel, statele membre au, *pe de o parte*, obligația, în temeiul articolului 8 din CEDO, de a prevedea un cadru normativ care să garanteze soluționarea cererilor de înapoiere într-un „termen rezonabil”, în toate cazurile, fiind impusă o „diligență excepțională” autorităților naționale în materie de răpire internațională a unui copil. Această obligație se impune autorităților menționate și în temeiul dreptului la un proces echitabil prevăzut la articolul 6 din această convenție⁵⁰.

75. Or, din jurisprudența Curții EDO reiese că faptul că un stat membru permite numeroase apeluri, recursuri și alte „recursuri extraordinare” împotriva hotărârilor de înapoiere, eventual cu efect suspensiv, constituie, în această privință, o *deficiență sistemică*, având în vedere că aceste multiple căi de atac sunt de natură să prelungească în mod nerezonabil examinarea oricărei cereri de înapoiere – chiar să frizeze denegarea de dreptate⁵¹.

76. *Pe de altă parte*, statele membre sunt obligate de asemenea, în temeiul articolelor 6 și 8 din CEDO, în cazul unei hotărâri definitive de înapoiere, să ia toate măsurile adecvate și necesare pentru a facilita executarea acesteia⁵². Or, după cum arată tatăl și Comisia, dreptul la respectarea vieții de familie și dreptul la o cale de atac efectivă ale părintelui părăsit ar deveni, dimpotrivă, iluzorii dacă anumite autorități publice ar putea, fără a fi obligate să ofere explicații și chiar fără a fi obligate, în cele din urmă, să formuleze recurs, să obțină suspendarea de plin drept a executării unei astfel de decizii, cu consecința că aceasta rămâne inoperantă, în detrimentul părintelui menționat, pentru o perioadă semnificativă⁵³.

⁴⁶ Subliniem că, într-o situație precum cea din litigiul principal, cartea este aplicabilă. Astfel, din moment ce răpirea de copii implică două state membre, Regulamentul Bruxelles IIa este aplicabil în privința cererii de înapoiere. Prin urmare, există o „punere în aplicare a dreptului Uniunii” în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă.

⁴⁷ În conformitate cu articolul 52 alineatul (3) din cartă.

⁴⁸ A se vedea în special Curtea EDO, 3 iunie 2014, López Guió împotriva Slovaciei, CE:ECHR:2014:0603JUD001028012, § 82.

⁴⁹ A se vedea în special Curtea EDO, 7 martie 2013, Raw și alții împotriva Franței, CE:ECHR:2013:0307JUD001013111, §§ 78 și 79, precum și jurisprudența citată. A se vedea de asemenea punctul 56 din prezentele concluzii.

⁵⁰ A se vedea în special Curtea EDO, 13 ianuarie 2015, Hoholm împotriva Slovaciei, CE:ECHR:2015:0113JUD003563213, § 44 și Curtea EDO, 14 ianuarie 2020, Rinau împotriva Lituaniiei, CE:ECHR:2020:0114JUD001092609, § 152.

⁵¹ A se vedea în special Curtea EDO, 3 iunie 2014, López Guió împotriva Slovaciei, CE:ECHR:2014:0603JUD001028012, § 107-109, Curtea EDO, 13 ianuarie 2015, Hoholm împotriva Slovaciei, CE:ECHR:2015:0113JUD003563213, § 49, 52 și 53. A se vedea prin analogie Hotărârea din 11 iulie 2008, Rinau (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, punctul 87). Pe de altă parte, facem trimitere, din nou, la observația noastră care figurează la nota de subsol 34 din prezentele concluzii.

⁵² A se vedea în special Curtea EDO, 7 martie 2013, Raw și alții împotriva Franței, CE:ECHR:2013:0307JUD001013111, § 84, precum și jurisprudența citată.

⁵³ A se vedea *mutatis mutandis* Hotărârea din 19 decembrie 2019, Deutsche Umwelthilfe (C-752/18, EU:C:2019:1114, punctele 35-37, precum și jurisprudența citată), și Curtea EDO, 6 septembrie 2005, Săcăleanu împotriva României, CE:ECHR:2005:0906JUD007397001, § 5.

3. Cu privire la lipsa justificării unui astfel de mecanism

77. În aceste condiții, mama, Procurorul General, Avocatul Poporului pentru Drepturile Copiilor și guvernul polonez susțin că un mecanism precum cel prevăzut la articolul 388¹ din Codul de procedură civilă are ca obiectiv – și ar fi necesar pentru – a garanta, în conformitate cu articolul 47 din cartă, o protecție jurisdicțională efectivă copilului, al cărui interes superior, protejat în special la articolul 24 din aceasta, ar fi primordial pentru interpretarea și aplicarea Convenției de la Haga din 1980 și a Regulamentului Bruxelles IIa⁵⁴.

78. Deși recunosc că aceste din urmă instrumente au fost elaborate tocmai cu obiectivul de a răspunde interesului superior al copilului deplasat și că, de regulă, este în interesul acestuia să se întoarcă în cel mai scurt timp în statul în care are reședința obișnuită⁵⁵, aceste părți și persoane interesate subliniază că acest lucru nu este întotdeauna valabil. În special, atunci când părintele răpitor afirmă – precum mama în speță – că există un „risc grav” ca înapoierea să expună copilul unui pericol fizic sau psihic sau ca în orice alt mod să îl plaseze într-o situație intolerabilă, în sensul articolului 13 primul paragraf litera b) din Convenția de la Haga din 1980, aceste afirmații ar trebui, întrucât afectează bunăstarea și demnitatea acestuia din urmă, să dea naștere unui control jurisdicțional aprofundat, astfel cum impune Curtea EDO, și să poată, în acest scop, să facă obiectul unui recurs, dacă este cazul cu prețul celerității procedurii de înapoiere.

79. În acest cadru, suspendarea de plin drept a executării hotărârii definitive de înapoiere, astfel cum este prevăzută la articolul 388¹ din Codul de procedură civilă, care împiedică trimiterea forțată a copilului în statul său de origine înainte ca un asemenea recurs să fie formulat și, dacă este cazul, examinat de Sąd Najwyższy (Curtea Supremă), ar fi indispensabilă pentru a asigura utilitatea practică a recursului, precum și pentru a evita ca „riscul grav” invocat să se concretizeze și ca, în consecință, copilul să sufere un prejudiciu ireparabil.

80. Asemenea tatălui, guvernelor belgian, francez și neerlandez, precum și Comisiei, nu împărtășim această opinie. Deși obiectivul declarat este laudabil, măsura în litigiu depășește, în opinia noastră, ceea ce este necesar pentru atingerea acestuia și, în plus, nu este proporțională.

81. Desigur, din jurisprudența Curții EDO reiese că, atunci când sunt prezentate în cadrul unei proceduri de înapoiere afirmații întemeiate privind un „risc grav”, în sensul articolului 13 primul paragraf litera b) din Convenția de la Haga din 1980, respectul datorat interesului superior al copilului impune autorităților judiciare să examineze în mod corespunzător aceste afirmații, pentru a se asigura, în fiecare caz, că înapoierea copilului este într-adevăr în interesul său sau, în caz contrar, pentru a pune în aplicare motivul de neînapoiere prevăzut la această dispoziție. Astfel, asemenea afirmații trebuie să fie „luate în considerare în mod real” de aceste autorități – această examinare putând justifica, în anumite cazuri, o depășire rezonabilă a termenului de șase săptămâni care le este impus în mod normal⁵⁶ – și să conducă la hotărâri ale acestora „special” și „suficient” motivate având în vedere împrejurările fiecărei cauze⁵⁷.

⁵⁴ A se vedea în special Hotărârea din 23 decembrie 2009, Detiček (C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, punctul 34, precum și jurisprudența citată).

⁵⁵ A se vedea punctul 29 din prezentele concluzii.

⁵⁶ A se vedea în special Curtea EDO, 14 ianuarie 2020, Rinau împotriva Lituaniei, CE:ECHR:2020:0114JUD001092609, § 194. În aceste condiții, astfel cum au arătat guvernul belgian și Comisia, acest termen de șase săptămâni asigură, teoretic, o punere în balanță echilibrată între imperativul de celeritate și necesitatea de a efectua o examinare concretă a împrejurărilor fiecărei cauze, ceea ce justifică faptul că este urmat în general de instanțe. În aceste condiții, imposibilitatea unei astfel de instanțe, într-un caz particular, de a îndeplini cerințele CEDO în termenul menționat ține, în opinia noastră, de „împrejurări excepționale” menționate la articolul 11 alineatul (3) al doilea paragraf din Regulamentul Bruxelles IIa.

⁵⁷ A se vedea în special Curtea EDO, 26 noiembrie 2013, X împotriva Letoniei, CE:ECHR:2013:1126JUD002785309, § 106 și 107.

82. Cu toate acestea, nu se poate deduce de aici, după cum procedează susținătorii articolului 388¹ din Codul de procedură civilă, că aceleași afirmații privind un „risc grav” pentru copil în cazul înapoierii ar trebui să poată fi *reexaminată* în mod imperativ în cadrul mai multor proceduri. Astfel, protecția jurisdicțională a acestuia din urmă împotriva unui asemenea „risc” este, în principiu, deja asigurată, la nivelul impus de dreptul Uniunii și de CEDO, prin existența unei căi de atac în fața unei *instanțe judecătorești*⁵⁸.

83. În opinia noastră, cauza principală este ilustrativă în această privință. În această cauză, protecția jurisdicțională a copiilor a fost asigurată deja în cadrul nu al uneia, astfel cum impun articolele 24 și 47 din cartă, ci în cadrul *a două proceduri*. Deși recursurile formulate, la solicitarea mamei, de Procurorul General și de Avocatul Poporului pentru Drepturile Copiilor se întemeiază, se pare, pe pretinsa încălcare de către instanțele inferioare a articolului 13 primul paragraf litera b) din Convenția de la Haga din 1980, observăm că aceste instanțe nu au dispus înapoierea copiilor în mod automat sau mecanic. Dimpotrivă, acestea par să fi „luat în considerare în mod real” afirmațiile mamei cu privire la existența unui „risc grav” pentru copii în cazul înapoierii. În special, este cert că instanța de prim grad de jurisdicție a realizat, în această privință, o administrare detaliată a probelor – ceea ce poate explica cele șapte luni de care a avut nevoie pentru a se pronunța – solicitând printre altele o expertiză, ale cărei concluzii le-a utilizat pentru a exclude posibilitatea ca înapoierea să expună copiii la un astfel de „risc”⁵⁹. Este de asemenea cert că aceleași instanțe au pronunțat hotărâri care prezintă, cu privire la acest aspect, o motivare detaliată și specifică împrejurărilor cauzei⁶⁰.

84. Din ceea ce precedă rezultă, în opinia noastră, că, chiar și în ceea ce privește afirmațiile privind un „risc grav” pentru copil în caz de înapoiere, în sensul articolului 13 primul paragraf litera b) din Convenția de la Haga din 1980, respectul datorat interesului superior al copilului și dreptul la protecție jurisdicțională al acestuia din urmă, astfel cum sunt protejate la articolele 24 și 47 din cartă, nu impuneau legiuitorului polonez să instituie un recurs împotriva hotărârilor de înapoiere și nici, a *fortiori*, să confere acestei căi de atac un efect suspensiv de plin drept, la simpla cerere nemotivată⁶¹. Prin urmare, articolul 388¹ din Codul de procedură civilă depășește ceea ce este necesar în această privință.

85. Este adevărat că pot apărea situații excepționale în care o hotărâre definitivă de înapoiere pronunțată în urma unei sau chiar a două proceduri jurisdicționale ar expune copilul în cauză, în caz de executare, unui pericol fizic sau psihic (etc.), astfel cum se prevede la articolul 13 primul paragraf litera b) din Convenția de la Haga din 1980. Acest lucru s-ar putea întâmpla dacă un asemenea pericol ar exista deja în momentul examinării cererii de înapoiere, dar nu ar fi fost adus la cunoștința instanței/instanțelor implicate – de exemplu pentru că părintele răpitor nu l-a invocat – sau, dintr-un motiv inexplicabil, aceasta/acestea a/au ignorat o asemenea afirmație, cu încălcarea flagrantă a obligațiilor procedurale care decurg din jurisprudența Curții EDO. O astfel de situație ar putea rezulta și dintr-o schimbare a împrejurărilor intervenită după pronunțarea hotărârii de înapoiere, care a generat un pericol nou pentru copil⁶².

⁵⁸ A se vedea, cu privire la faptul că dreptul fundamental la o cale de atac efectivă nu impune, în general, existența mai multor grade de jurisdicție, în special Hotărârea din 26 septembrie 2018, *Belastingdienst/Toeslagen* (Efectul suspensiv al apelului) (C-175/17, EU:C:2018:776, punctul 34 și jurisprudența citată), și Curtea EDO, 5 aprilie 2018, *Zubac împotriva Croației*, CE:ECHR:2018:0405JUD004016012, § 82.

⁵⁹ A se vedea Curtea EDO, 26 noiembrie 2013, *X împotriva Letoniei*, CE:ECHR:2013:1126JUD002785309, § 112-114, precum și Curtea EDO, 14 ianuarie 2020, *Rinau împotriva Lituaniei*, CE:ECHR:2020:0114JUD001092609, §§ 190-195.

⁶⁰ A se vedea în special Curtea EDO, 26 noiembrie 2013, *X împotriva Letoniei*, CE:ECHR:2013:1126JUD002785309, § 107.

⁶¹ A se vedea prin analogie Hotărârea din 26 septembrie 2018, *Belastingdienst/Toeslagen* (Efectul suspensiv al apelului) (C-175/17, EU:C:2018:776, punctul 36 și jurisprudența citată).

⁶² Exemplul tipic în această privință fiind decesul părintelui care trebuia să ia copilul în îngrijire în statul membru de origine sau apariția unui conflict armat în acest stat.

86. Pentru astfel de ipoteze, un mecanism de suspendare a executării hotărârii de înapoiere, dacă este cazul în așteptarea finalizării unei căi de atac având ca obiect obținerea ștergerii acestei hotărâri din ordinea juridică sau constatarea caducității acesteia, este, în opinia noastră, indispensabil pentru protejarea interesului superior al copilului.

87. Cu toate acestea, mecanismul prevăzut la articolul 388¹ din Codul de procedură civilă, chiar dacă ar fi destinat, astfel cum susține guvernul polonez, acestor ipoteze excepționale, nu este însoțit, astfel cum am arătat deja, de nicio garanție de natură să asigure că este utilizat, în practică, *numai* în asemenea cazuri.

88. Amintim în această privință că suspendarea executării unei hotărâri definitive de înapoiere, în temeiul acestei dispoziții, nu este supusă niciunei condiții alta decât depunerea formală a unei cereri în acest sens de către una dintre entitățile abilitate să formuleze recurs și nu necesită nicio motivare din partea lor. Astfel, aceste entități nu sunt obligate să prezinte niciun element menit să indice că executarea acestei hotărâri ar risca să determine un pericol fizic sau psihic pentru copil, în sensul articolului 13 primul paragraf litera b) din Convenția de la Haga din 1980⁶³. Prin urmare, un astfel de mecanism nu permite niciun control jurisdicțional de natură să împiedice utilizarea sa eronată sau chiar abuzivă de către entitățile menționate⁶⁴. În mod teoretic, după cum arată tatăl, nimic nu împiedică cele trei entități publice în discuție să introducă în mod automat o asemenea cerere în legătură cu *orice hotărâre de înapoiere* pronunțată în apel. Acest mecanism chiar le încurajează să facă acest lucru. Astfel, ele nu au nimic de pierdut, ci câștigă, de fiecare dată, luxul de a putea examina în liniște o asemenea hotărâre.

89. Un asemenea mecanism nu este nici proporțional *stricto sensu*. Astfel, acesta nu conciliază în mod adecvat diferitele drepturi și interese aflate în joc. Legiuitorul polonez nu a menținut un „just echilibru” între obiectivul de a proteja copilul împotriva oricărui „risc grav” și celeritatea și eficacitatea procedurii de înapoiere⁶⁵. El a înclinat balanța în mod excesiv în favoarea primului obiectiv, chiar dacă a inversat, în practică, principiul (înapoierea) cu excepția (neînapoierea).

90. În această privință, nu se poate ignora impactul determinant pe care suspendarea unei hotărâri de înapoiere pe durata unui recurs îl poate avea asupra rezultatului procedurii de înapoiere. Astfel, după cum am arătat la punctul 56 din prezentele concluzii, timpul este un factor determinant în materie. Cu cât copilul se integrează mai mult în statul în care a fost deplasat, cu atât înapoierea în statul său de origine ar fi mai dificilă pentru el și cu atât mai puțin această înapoiere se justifică. Astfel, chiar dacă hotărârea atacată cu recurs ar fi în cele din urmă confirmată la finalul procedurii de recurs, probabil că aceasta nu va fi executată, în interesul superior al copilului de a rămâne în ceea ce va fi devenit, între timp, noul său mediu. Astfel, sub pretextul stabilizării situației acestuia din urmă, așa cum afirmă susținătorii articolului 388¹ din

⁶³ Argumentul guvernului polonez potrivit căruia nu este impusă o motivare pentru a permite entităților să reacționeze și să depună o cerere de suspendare cât mai rapid posibil, ținând seama de faptul că adesea acestea nu cunosc în detaliu împrejurările cauzelor de înapoiere, întrucât nu sunt părți la procedurile de înapoiere, nu ne convinge. Astfel, este cert că, cel puțin, Procurorul General și Avocatul Poporului pentru Drepturile Copiilor pot interveni în aceste proceduri, chiar din prima procedură. În plus, acest argument tinde tocmai să sublinieze că mecanismul prevăzut la articolul 388¹ din Codul de procedură civilă poate fi utilizat de entitățile în discuție chiar înainte de a lua cunoștință de împrejurările unei cauze și, prin urmare, de a fi examinat dacă se justifică o suspendare.

⁶⁴ Deși, astfel cum a arătat guvernul polonez, se consideră că entitățile în discuție acționează în interesul legii și al copilului, amintim că una dintre acestea – Procurorul General – face parte din executivul polonez. În această privință, nu poate fi ignorat riscul ca acest executiv să intervină în anumite proceduri privind căile de atac aflate în curs, deosebit de mediatizate, în alte scopuri decât strictul interes al legii. A se vedea în această privință Curtea EDO, 14 ianuarie 2020, Rinau împotriva Lituaniei, CE:ECHR:2020:0114JUD001092609, §§ 195-223.

⁶⁵ A se vedea în acest sens Curtea EDO, 13 ianuarie 2015, Hoholm împotriva Slovaciei, CE:ECHR:2015:0113JUD003563213, §§ 45-47.

Codul de procedură civilă, o suspendare în temeiul acestei dispoziții ar putea servi mai ales la consfințirea situației de fapt rezultate din deplasare sau din neînapoierea ilicită, consolidând poziția părintelui răpitor⁶⁶.

91. Caracterul disproporționat al acestui articol 388¹ este cu atât mai remarcabil cu cât există, în dreptul polonez, o altă dispoziție care permite protejarea adecvată a copilului împotriva oricărui „risc grav” de pericol fizic sau psihic în cazul înapoierii, punând în același timp în balanță toate drepturile și interesele aflate în joc. Astfel, articolul 388 din Codul de procedură civilă permite deja entităților abilitate să formuleze recurs împotriva unei hotărâri de înapoiere să solicite suspendarea acesteia atunci când executarea hotărârii menționate ar putea cauza un prejudiciu ireparabil copilului. În mod esențial, controlul jurisdicțional efectuat în materie de Sąd Apelacyjny w Warszawie (Curtea de Apel din Varșovia) garantează că o asemenea suspendare poate fi obținută numai atunci când interesul superior al acestuia din urmă impune cu adevărat acest lucru.

92. În acest context, argumentul mamei, al Procurorului General și al Avocatului Poporului pentru Drepturile Copiilor, potrivit căruia legiuitorul polonez ar fi prevăzut un mecanism de suspendare automată, la simpla cerere a entităților în cauză, tocmai pentru motivul că Sąd Apelacyjny w Warszawie (Curtea de Apel din Varșovia) respingea majoritatea cererilor de suspendare formulate în temeiul articolului 388 din Codul de procedură civilă este, în opinia noastră, eminentamente problematic. Astfel, există două posibilități: fie legiuitorul polonez era pe deplin conștient de faptul că noul articol 388¹ din acest cod ar permite zădărnicierea hotărârilor de înapoiere care nu prezintă în mod real un „risc grav” pentru copil în caz de înapoiere – întrucât, în caz contrar, această instanță ar admite cererile de suspendare corespunzătoare – cu încălcarea obligațiilor impuse Republicii Polone de dreptul internațional și de dreptul Uniunii; fie a apreciat că un membru al executivului polonez și două autorități administrative erau mai bine plasate decât o instanță poloneză pentru a evalua, în fiecare caz, existența unui asemenea „risc”, fără niciun control. În orice caz, un asemenea argument nu este admisibil într-un stat de drept.

4. Concluzie intermediară

93. Ținând seama de considerațiile care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebarea adresată în sensul că, pe de o parte, articolul 11 alineatul (3) din Regulamentul Bruxelles IIa coroborat cu articolele 2 și 11 din Convenția de la Haga din 1980, precum și, pe de altă parte, articolele 7 și 47 din cartă se opun unei legislații naționale care implică suspendarea de plin drept, la simpla cerere nemotivată a anumitor entități publice abilitate, a executării unei hotărâri definitive de înapoiere, pronunțată în urma a două proceduri ordinare, pentru o primă perioadă de două luni pentru a permite acestor entități să formuleze recurs, și, dacă este cazul, pe toată durata acestui recurs.

94. Mai precizăm – întrucât instanța de trimitere solicită în mod expres Curții să se pronunțe cu privire la acest aspect – că, presupunând că Curtea va urma propunerea noastră, această instanță va trebui, în cauza principală, să asigure efectul deplin al dispozițiilor relevante ale dreptului Uniunii, înlăturând, din oficiu, aplicarea articolului 388¹ din Codul de procedură civilă⁶⁷.

⁶⁶ A se vedea prin analogie Hotărârea din 23 decembrie 2009, Detiček (C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, punctul 49).

⁶⁷ A se vedea în special Hotărârea din 27 noiembrie 2007, C (C-435/06, EU:C:2007:714, punctul 57, precum și jurisprudența citată).

95. Cu titlu de post-scriptum, trebuie abordat un ultim aspect. Astfel cum am arătat mai sus, de la 1 august 2022, Regulamentul Bruxelles IIB este aplicabil în privința cererilor de înapoiere. Acest nou regulament a confirmat soluțiile prevăzute de Regulamentul Bruxelles IIA⁶⁸, prevăzând totodată dispoziții inovatoare, care urmăresc să consolideze mai mult eficacitatea și celeritatea procedurii de înapoiere. În special, articolul 27 alineatul (6) din Regulamentul Bruxelles IIB prevede posibilitatea de a declara o hotărâre de înapoiere executorie cu titlu provizoriu, fără a aduce atingere unei eventuale căi de atac, în cazul în care interesul superior al copilului impune acest lucru. În plus, din considerentul (42) al acestuia reiese că statele membre „ar trebui să aibă în vedere posibilitatea de a limita la una singură numărul căilor de atac care pot fi formulate” împotriva unei astfel de hotărâri. Faptul că legiuitorul polonez a adoptat, după intrarea în vigoare a acestui nou regulament, dar înainte de data aplicării sale, o dispoziție precum articolul 388¹ din Codul de procedură civilă ridică, și din acest punct de vedere, probleme serioase în materie de cooperare loială⁶⁹.

VI. Concluzie

96. Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebarea adresată de Sąd Apelacyjny w Warszawie (Curtea de Apel din Varșovia, Polonia) după cum urmează:

Pe de o parte, articolul 11 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000 coroborat cu articolele 2 și 11 din Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, încheiată la Haga la 25 octombrie 1980, precum și, pe de altă parte, articolele 7 și 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene

trebuie interpretate în sensul că

se opun unei legislații naționale care implică suspendarea de plin drept, la simpla cerere nemotivată a anumitor entități publice abilitate, a executării unei hotărâri definitive de înapoiere, pronunțată în urma a două proceduri ordinare, pentru o primă perioadă de două luni, pentru a permite acestor entități să formuleze recurs, și, dacă este cazul, pe toată durata acestei căi de atac.

⁶⁸ În special, articolul 24 din Regulamentul Bruxelles IIB prevede în continuare un termen de șase săptămâni pentru examinarea cererilor de înapoiere, confirmând în același timp în mod expres că se aplică fiecărei eventuale proceduri.

⁶⁹ A se vedea *mutatis mutandis* Hotărârea din 18 decembrie 1997, Inter-Environnement Wallonie (C-129/96, EU:C:1997:628, punctul 45).